

Punikvama kraj Ivanca, Golubovcu (Hrvatsko zagorje) te u Donjem Pazarištu (Lika).

Srednji paleolitik obilježavaju mnogobrojni nalazi kamenoga oruđa i oružja mousterijske kulture, izrađeni tehnikom cijepanja i okresivanja, a očuvani su i skeletni ostaci fosilnih ljudi *Homo sapiens* neanderthalensis (Krapina, Vindija, Velika pećina, Veternica). Čovjek toga doba živi uglavnom po špiljama, koje mu služe i kao prva obredna mjesta. U mlađem paleolitu nastavlja se proizvodnja različitih kamenih šiljaka, strugača, gladilica, dubila, svrdla, ali i koštanih predmeta, npr. šila, igala, udica, harpuna i sl. Na nekim se primjercima uočavaju urezani motivi usporednih crta, kružica i spirala, što je samo daleki odjek umjetnosti graviranja koštanih predmeta razvijene u kasnom paleolitu Z i sr. Europe. Mlađi paleolitik kontinentalne Hrvatske obilježava aurignacijska kultura, koju na jadranskoj obali i otocima ubrzo smjenjuje gravettijanska kultura specifičnih regionalnih obilježja i traje sve do mezolitika (Vindija, Velika pećina, Šandalja II, Romualdova pećina).

LIT.: M. Malez, Paleolitsko i mezolitsko doba u Hrvatskoj, u knjizi: Praistorija jugoslaven-
skih zemalja, I, Sarajevo 1979. T. T. G.

PALISKA, Karlo, slikar (Presika kraj Labina, 8. X. 1938). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1965 (I. Šebalj). Slika kompozicije u duhu ekspresionističke figuracije, naglašena subjektivnoga značaja. Potez mu je slobodan, kolorit zagasi i dramatičan, ozračje ispunjeno snažnim unutrašnjim proživljavanjem (*Povratak rudara*, 1982; *Makija*, 1984; *Sudbine*, 1985). — Samostalno je izlagao u Labinu (1973), Puli (1975, 1983), Novome Sadu (1976), Rabu (1981), Zagrebu (1984), Rijeci (1992) i Puli (1994).

LIT.: V. Ekl, 10 istarskih umjetnika (katalog), Zagreb 1985. — Ista, Karlo Paliska (katalog),
Rijeka 1992. — G. Ostojić-Cvujner, Karlo Paliska (katalog), Pula 1994. Ž. Sa.

PALLAVICINI (Palavićini), Petar, kipar (Korčula, 15. VI. 1886 — Dubrovnik, 22. X. 1958). Studirao u Češkoj na klesarsko-kiparskoj školi u Holicima 1905—09, i na Akademiji u Pragu 1909—12 (J. V. Myslbek). God. 1924—37. profesor na Umjetničkoj školi u Beogradu.

U početku pod jakim utjecajem I. Meštrovića (portret *Luje Leontića*, 1914). Između 1922—24. nastala je serija portreta reducirane forme i zaobljena plasticiteta (*Don Kihot*, 1922; *Portret supruge*, 1923). Modelira lirske koncipirane ženske figure naglašene vertikale (*Djevojka s otoka*, 1931; *Proljeće*, 1939; *Kupačica skida košulju*, 1957). Izradio skulpturu *Baltazara Bogišića* u Cavtatu (1913). — Samostalno izlagao u Pragu, Zagrebu, Beogradu i Splitu.

LIT.: M. Stevanović, Petar Palavićini, Beograd 1964. K. Ma.

PALLER, Josip, slikar (druga pol. XVIII. st.). Spominje se u Varaždinu 1769. kao slikarski pomoćnik. God. 1779. »Josephus Paller pictor« postaje zagrebačkim gradaninom. Od njegovih su djela poznata tri oltarne slike iz 1780 (*Bezgrešno začeće*, Sv. Petar i Sv. Pavao) koje su dospjele u selo Rovišće i u Dijecezanski muzej u Zagrebu, slika Sv. Josip iz 1782. u Mariji Bistrici i velika slika Sv. Marija sa Sv. Dominikom iz 1784. u Dijecezanskoj muzeju.

LIT.: I. Lentić-Kugli, Grada za proučavanje varaždinskih »pictora« u XVIII. stoljeću, II, Vijesti
MK, 1977, 4. — V. Kajić, Tri nepoznata djela Josipa Pallera u Rovišću, ibid., 1980, 4. R.

PALMA, Trifun (Trifun Kotoranin), zlatar (Kotor, ? — nakon 1498). Prvi se put spominje 1450. u Kotoru; bio je zet i vjerojatno učenik kotorskoga zlatara A. Izaha. Od 1473. boravio nekoliko godina u Moskvi gdje je radio posude od plemenita metala za rus. kneza Ivana Vasiljevića. U Kotoru su očuvana dva njegova rada, oba u katedrali Sv. Tripuna: srebrni križ gotičkih karakteristika (spominje se u jednoj ispravi iz 1473) i relikvijar u obliku ruke od pozlaćena srebra, ukrašen rozetama i reljefnim Kristovim poprsjem (potpisan i datiran 1483).

LIT.: R. Kovijanić, Trifun Kotoranin, moskovski zlatar, Glasnik Etnografskog muzeja u
Cetinju (Cetinje), 1964, 4. R.

PALMERINI, Pier Antonio, tal. slikar (Urbino, ? — 1538). Boravio u Dubrovniku oko 1526—30. Tu je očuvana njegova oltarna slika *Uzašašće Kristovo* u crkvi Sv. Spasa i ormar za relikvije s vratnicama u obliku polipitiha, sa središnjim prizorom *Uskrsnuća*, u sakristiji crkve Male braće. U tim radovima odaje poznavanje urbinskoga slikarskoga kruga s kraja XV. st. uz rijetke i neshvaćene odjeke Rafaela.

LIT.: C. Fisković, Nekoliko podataka o starim dubrovačkim slikarima, Prilozi—Dalmacija,
1956. — M. Gligorić, Pier Antonio Palmerini, Zbornik za likovne umjetnosti (Novi Sad),
1971, 7. — K. Prijatelj, Tri priloga uz nove restauratorske zahvate regionalnog zavoda,
Prilozi—Dalmacija, 1985. — V. Marković, Slikarstvo, u katalogu: Zlatno doba Dubrovnika,
Zagreb—Dubrovnik 1987. K. Plj.

PALMI, Bartolomeo, venec. slikar (XV. st.). Sklopio 1492. ugovor da će za franjevačku crkvu u Cavtatu naslikati oltarnu sliku s pet svetaca, a 1493. obvezao se opunomoćeniku franjevača iz Konavala i Cavtata da će izraditi oltarnu sliku s dva sveca. God. 1496. postaje članom dubrovačke slikarske bratovštine.

LIT.: J. Tadić, Grada.

PALTAŠIĆ, Andrija, tiskar i izdavač (Kotor, oko 1450 — Venecija, oko 1500). Podrijetlom iz kotorske trgovačke obitelji; izučio tiskarstvo u Italiji, djelovao u Veneciji 1477—93. Tiskao je 41 djelo: uz Bibliju i crkveno-obredna izdanja objavljivao je rimske ant. pisce (Ciceron, Tibul, Propertije, Ovidije, Vergilije, Juvenal, Gelije, Laktancije), humaniste, starije i suvremene teološke autore, historiografe i leksikografe. Njegova izdanja po svojem estetskom izgledu pripadaju među najuspjelije uzorke ranoga mlet. tiskarstva. P. je prvi poznati hrv. tiskar; potpisivao se obično kao »magister Andreas de Paltasichis Catharensis (de Catharo)«. K. Kć.

PALJAN, Hrvoja, arhitektica (Mali Zdenci, 21. VII. 1941). Diplomirala na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu 1966 (N. Šegvić). God. 1966—70. djeluje u Njemačkoj, a potom u Zagrebu. Pretežno se bavi projektiranjem stambenih zgrada, obrađujući posebnu pozornost na usklađivanje tehnoloških uvjeta s fleksibilnom strukturom i posebnom namjenom stana. Od izvedenih se projekata ističu stambene zgrade blokova B_I i B_{II} u Voltinu naselju (1972, s D. Mirkovićem i T. Petrinjakom), Dom kulture u Travnom (1984), stambeno-poslovna zgrada »Ružmarinka E« (1985, sa Ž. Jagićem), unutrašnje uređenje hotela »I« (1987), stambene zgrade K₅ na Jarunu (1990) — sve u Zagrebu, te stambeno naselje Gorica III (1974) i zgrada O₁ u Velikom polju (1987) u Velikoj Gorici.

LIT.: I. Maroević, Zagrebačka arhitektura osamdesetih godina, Radovi IPU, 1992, 16. J. M. M.

PAMFINI, Petar, tal. zlatar (XV. st.). Rodom iz Sermonete, imao je radionicu u Dubrovniku. God. 1436. je skovao dvije pozlaćene zdjele, dva srebrna vrča i dva tanjura od bijeloga srebra kao dar Dubrovačke Republike za vjenčanje Alfonsa I. Aragonskoga.

LIT.: J. Tadić, Grada.

PANDŽIĆ, Vladimir, slikar (Zagreb, 31. I. 1953). Diplomirao na Akademiji u Sarajevu 1985. Autor izrazito ekspresionističkoga naboja, sliedi trag M. Duschampa, informela i konceptuale (*Crveno nebo*, 1987). Neslikarskim postupcima i materijalima, ekspresivnim lik. jezikom izriče patnju i strahote rata u ciklusima *Magija*, *metafizika*, *alkemija*, 1992; *Novo nebo*, 1993. i *Rukopisi*, 1994. — Samostalno izlagao u Sarajevu, Dubrovniku, Zagrebu, Osijeku i Bilišću.

LIT.: V. Kusik, Vladimir Pandžić (katalog), Dubrovnik 1987. — J. Škunca, Vladimir Pandžić
(katalog), Osijek 1993. K. Ma.

PANKRACIJE, drvorezbar (Dubrovnik, XIV. st.). Obvezao se 1319. da će izraditi korska sjedala u crkvi Sv. Stjepana u Skadru; 1324. radi klupe u Dubrovniku. Jedan je od prvih zabilježenih drvorezbara u Dubrovniku.

LIT.: C. Fisković, Prvi poznati dubrovački graditelji, Dubrovnik 1955, str. 13.

PANTAN, predio uz more I od Trogira. Na snažnu izvoru vode spominju se već u XIII. st. mlinice, vlasništvo trogirске općine. Do danas je očuvan mlin podignut 1582—85. Postrojenja za mljevenje smještena su u dva krila ispod kojih protječe voda; u sredini je dvokatna kula a ispred nje, prema morskoj strani, gat za lađe. Na zidove mlina uzidano je više reljefnih grbova i natpisa koji spominju gradnju.

MLIN U PANTANU

D. PARAĆ, *Proljetni ekvinocij*. Zagreb, Moderna galerija

LIT.: N. Pešić i R. Findrik, Mlinice kod Trogira, Zbornik zaštite spomenika kulture (Beograd), 1960. — C. Fisković, O trogirskim mlinicama u povodu njihove nove namjene, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1980—81, 6—7. R.

PAPALIĆ, Dmine, humanist (Split, XV/XVI. st.); plemićkoga roda. Pisao pjesme na latinskom; pronašao i prepisao tzv. Hrvatsku kroniku s dijelom Ljetopisa popa Dukljanina. Poč. XVI. st. zajedno s M. Marulićem proučavao solinske spomenike; skupljene ant. natpise uzidao je u dvorište svoje palače u Splitu te tako stvorio prvi naš lapidarij. Marulić mu je posvetio svoje djelo o ant. natpisima iz Salone (rukopis u Vatikanskoj biblioteci). LIT.: F. Bulić, Razvoj arheoloških istraživanja i nauka u Dalmaciji, Zbornik MH, 1925. R.

PAPARELLA TUDORIĆ, Špiro, slikar (Split, 14. V. 1888 — Rim, ?). Učio slikarstvo u Italiji, živio potom u Splitu, Zagrebu i Rimu (gdje je neko vrijeme radio kao crtač na anatomskome institutu Medicinskoga fakulteta). Slikao uglavnom portrete (*Niccolò Tommaseo*, 1896, u Muzeju grada Šibenika; đakovački biskup *Ivan Krapac*, 1914, u biskupskome dvoru u Đakovu) i crkv. slike vještom i hladnom akademskom manirom.

LIT.: D. Kečkemet i K. Prijatelj, Dva dalmatinska umjetnika prošlog stoljeća, Split 1958. — K. Prijatelj, Prilog dalmatinskom slikarstvu prošlog stoljeća, Prilozi — Dalmacija, 1963. K. Pij.

PAPIĆ, Boško, kipar (Tomislavgrad, 12. V. 1965 — Kupreško polje, 10. IV. 1992). Završio Poljoprivredni fakultet u Osijeku. U kiparstvu samouk. U kamenu izveo niz ekspresivnih skulptura (*Krist*, 1989) i meko oblikovanih portreta (*Moj prijatelj*, 1990). Samostalna izložba priredena mu je 1993. u Tomislavgradu.

PAPIĆ, Julije, kipar (Metlika, Slovenija, 26. I. 1912). Diplomirao na Visokoj umjetničko-industrijskoj školi u Pragu 1933. Izlaže od 1938. Bio je lik. pedagog u Zagrebu (1955—72). Radi figuralne kompozicije manjih dimenzija u bronci i kamenu (*Bijeg*, *Seljanka s košarom*, *Melankolija*), portrete (*Sinčić*, *Maska*, *Autoportret*), reljefe, plakete i porculanske tanjure. Autor je memorijalnih spomenika u Zeleni (1951), Metliki (1954) i Đelekovcu (1957). Samostalno je izlagao u Zagrebu, Metliki i Novome Mestu. Ma. B.

PAPP, Petar, slikar (Zemun, 29. XII. 1893 — Zagreb, 4. IX. 1973). Studirao na akademijama u Budimpešti, Zagrebu, Beču i Parizu. Bio je lik. pedagog u Iloku, Karlovcu i Zagrebu. Slikao pejzaže u duhu kolorističkoga intimizma i postimpresionizma; u kasnijim djelima naglašava konstrukciju i monumentalno shvaćanje oblika (*Klis*, 1937). Slikao sakralne kompozicije u seoskim crkvama u Bučju i Gušću, te u Svetome Petru na Mrežnici. Najvrjedniji je njegov rad te vrste bio ciklus fresaka u kapelici gimnazije na Rooseveltovu trgu u Zagrebu (1937—39). Objavljivao karikature u »Koprivama«, a 1929. bio je crtač, animator, scenograf i suredatelj prvih hrv. crtanih filmova (*Kako je počela griza u selu Prljavoru*; *Martin u nebo*; *Ivin zub*, *Macin nos*). — Samostalno izlagao u Zagrebu 1924. i 1925. LIT.: Lj. Babić, Umjetnost kod Hrvata, Zagreb 1943. — D. Horvatić, Petar Papp, LL, 1973, 2—3. — R. Munitić, Pedeset godina crtanog filma u Hrvatskoj, Zagreb 1978. — G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, II, Zagreb 1988. D. Hč.

PAPP-JERKOVIĆ, Ana, slikarica (Stari Mikanovci, 25. XII. 1894 — Zagreb, 6. VIII. 1975). Slikarstvo studirala u Zagrebu (B. Čikoš-Sesija, V.

Becić), Beču i Parizu. Slikala u tehnici akvarela i gvaša zagorske i istarske krajolike, motive iz Zagreba i tal. gradova, mrtve prirode i portrete (*Venecija*, 1937; *Motiv iz Zagreba*, 1938; *Rovinj*, 1953). Karikaturama i ilustracijama surađivala u listu »Koprive«. Bavila se lik. pedagogijom. — Posthumne izložbe priredene su joj u Slavonskome Brodu, Osijeku i Iloku (1983).

LIT.: D. Horvatić, Ana Papp-Jerković, akvareli 1925—1969 (katalog), Slavonski Brod 1983. — G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, II, Zagreb 1988. D. Hč.

PARAĆ, Dalibor, slikar (Solin, 20. VI. 1921). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1948, specijalni tečaj slikarstva završio 1950 (Lj. Babić). Bio je suradnik Majstorske radionice K. Hegeđušića (1950—52), nastavnik i ravnatelj Škole primijenjene umjetnosti (1952—62), potom profesor na Akademiji u Zagrebu. Radio je crteže i grafike s temama iz II. svj. r. (*Masovno hapšenje*, 1945; *Hrvatski Arsenal*, 1944; *Pogreb ruskog seržana*, 1945). Bavio se ilustriranjem knjiga.

U ranim portretima, mrtvim prirodama i kompozicijama iz života ljudi Dalmatinske zagore sažetošću forme postiže izražajnost likova. Nakon toga slika u duhu lirske apstrakcije, ostajući i dalje zaokupljen mediteranskim zavičajem. Na iskustvima tzv. apstraktnoga pejzaža postiže dojmove koji se odlikuju pikturalnom čistoćom i dramatičnošću ozračja (*Proljetni ekvinocij*, 1976; *Litica*, 1979; *Flora*, 1981). U novijim kompozicijama na koloristički slobodan, plošno-linearan način obrađuje likove u imaginarnim, senzualnim situacijama (*Domjenak*, 1983; *Modro jutro*, 1984; *Nagovaranje*, 1985; *Mladenka*, 1988). — Samostalno je izlagao u Zagrebu, Splitu, Rovinju, Hvaru, Karlovcu, Skoplju i Ljubljani.

LIT.: S. Mateljan, Likovni umjetnici u NOB-i Hrvatske (katalog), Zagreb 1974. — V. Bužančić, Dalibor Parać (katalog), Zagreb 1979. — K. Prijatelj, Dalibor Parać (katalog), Zagreb 1974. — Ž. Sabol, Dalibor Parać (katalog), Zagreb 1979. — Z. Rus, Dalibor Parać (katalog), Zagreb 1982. — I. Šimat Banov, Dalibor Parać (katalog), Zagreb 1985. — Isti, Dalibor Parać (katalog), Ljubljana 1985. — Isti, Dalibor Parać (katalog), Zagreb 1988. — I. Šimat Banov, Dalibor Parać (katalog), Zagreb 1994. Ma. B.

PARAĆ, Vjekoslav, slikar (Solin, 2. II. 1904 — Zagreb, 4. VIII. 1986). Diplomirao je na Akademiji u Zagrebu 1926 (Lj. Babić). Usavršavao se u Parizu 1929—31 (O. Friesz, A. Lhote). Učio je fresko-slikarstvo na Akademiji u Rimu 1935 (F. Ferrazzi). God. 1944. odlazi u partizane. Od

V. PARAĆ, *Portret ujaka Frane*. Zagreb, priv. vlasništvo

